

Po co, komu i jak pomagać? Zrób to z głową!

Scenariusz lekcji

Przedmiot: godzina wychowawcza, religia, etyka, wiedza o społeczeństwie

Poziom edukacyjny: szkoła podstawowa (klasa VI-VII), oddziały gimnazjalne (klasy II-III)

Związek z podstawą programową: wiedza o społeczeństwie: II 18; IX 2,3

Autor: Ignacy Dudkiewicz

Cele:

- uwrażliwienie uczniów i uczennic na sytuację osób w trudnej sytuacji życiowej;
- przedstawienie szerokiego spektrum grup osób potrzebujących wsparcia;
- wskazanie uczniom i uczennicom sposobu na weryfikację wiarygodności inicjatyw społecznych i wybór akcji wartych wsparcia;
- zapoznanie uczniów i uczennic z inicjatywami nakierowanymi na wsparcie osób potrzebujących w ich otoczeniu.

Cele w języku ucznia/uczennicy:

- dowiesz się, jakie grupy osób potrzebują pomocy innych;
- nauczysz się weryfikować wiarygodność danej akcji społecznej;
- weźmiesz udział w dyskusji na temat kryteriów wyboru akcji społecznych, którym chciałbyś udzielić wsparcia;
- poznasz różne sposoby niesienia pomocy ludziom potrzebującym;
- nauczysz się szukać informacji o inicjtywach wspierających osoby potrzebujące.

Metody: dyskusja, praca w grupach, analiza artykułów prasowych, burza mózgów.

Czas trwania: 2x45 min

Materiały dodatkowe:

1. Załącznik 1 - Historie osób potrzebujących
2. Załącznik 2 – Wydrukowane artykuły
3. Załącznik 3 - Karta pracy dla ucznia/uczennicy

Lekcja pierwsza:

1. Wprowadzenie (5 minut)

Powiedz, że podczas najbliższych dwóch lekcji będziecie poznawać sposoby na wspieranie osób potrzebujących oraz znalezienie inicjatyw społecznych wartych wsparcia. Zaznacz, że niesienie pomocy osobom potrzebującym to nie jedyna forma aktywności społecznej, w ramach której można też na przykład pomagać zwierzętom, chronić środowisko naturalne, organizować wydarzenia

kulturalne etc. Warto się jednak przyjrzeć specyfice wspierania akurat osób potrzebujących, gdyż wiąże się ona często z wieloma wyzwaniami. Przedstaw cele lekcji w języku ucznia.

2. Czemu warto pomagać? Praca indywidualna (10 minut)

Rozdaj uczniom i uczennicom kartę pracy indywidualnej, na której znajdą oni różne argumenty za tym, dlaczego warto pomagać innym. Poproś ich o zaznaczenie wszystkich powodów, z którymi się utożsamiają oraz wskazanie tych, które ich nie przekonują. W krótkiej rozmowie porozmawiajcie o najważniejszych motywach przekonujących nas do pomagania innym ludziom. Podkreśl, że każdy pomagający ma na ogół różne motywacje, które mieszają się ze sobą, ale warto się nad nimi zastanawiać, bo od tego, dlaczego pomagamy, zależy też to, komu, w jaki sposób i jak bardzo pomożemy.

3. Burza mózgów: kto potrzebuje pomocy? (10 minut)

Przeprowadź wśród uczniów i uczennic burzę mózgów na temat tego, jakim grupom ludzi potrzebna jest pomoc innych. Zapisuj zgłaszane propozycje na tablicy. W razie potrzeby naprowadzaj za pomocą pytań pomocniczych na kolejne grupy osób potrzebujących lub uzupełnij powstałą listę o niewymienione, ważne grupy osób potrzebujących. Na liście powinny znaleźć się między innymi takie grupy, jak:

a) osoby chore;	h) cudzoziemcy, migranci, uchodźcy;
c) osoby z niepełnosprawnościami;	i) dzieci w domach dziecka;
d) osoby ubogie (zwłaszcza rodziny);	j) ubogie dzieci, „dzieci ulicy”;
e) osoby w kryzysie bezdomności;	k) osoby dyskryminowane;
f) osoby chore psychicznie;	l) inne narody, ludzie w innych krajach, zwłaszcza ubogich.
g) ofiary klęsk żywiołowych/wypadków losowych;	

4. Kryteria wyboru osób, którym pomagamy (15 min)

Poproś, by każdy uczestnik zajęć wybrał trzy grupy, którym osobiście najbardziej chciałby pomagać, poprzez przydzielenie im odpowiednio 3, 2 i 1 punktu. Niech każdy z uczniów zaznaczy swój wybór na tablicy.

Zapytaj uczniów i uczennice, dlaczego wybrali te, a nie inne grupy osób potrzebujących, co nimi kierowało, jakie motywacje i jakie kryteria przyjęli. Zapisuj owe kryteria na drugiej części tablicy. Po wypisaniu tych, które się pojawiły, zapytaj, czy są jeszcze inne kryteria, którymi można lub nawet należy kierować się przy wyborze grupy osób, której będziemy pomagać. W razie potrzeby uzupełnij listę:

- a) *osobista wrażliwość („ich los mnie najbardziej porusza” etc.);*
- b) *tożsamość losu („są tacy jak my”, „to mógłbym być ja”, „są w moim wieku”, „mogłoby mnie to spotkać” etc.);*
- c) *brak wpływu na swoją sytuację („są niczemu niewinni”, „niczym sobie nie zasłużyli” etc.);*
- d) *możliwość zrobienia dla nich stosunkowo więcej niż dla innych („im mógłbym pomóc najbardziej”, „wiem, czego potrzebują” etc.);*

e) brak pomocy z innych źródeł („nikt o nich nie myśli”, „państwo się nimi nie zajmuje”, „nikt im nie pomaga” etc.);

f) wielkość i nagłość potrzeb („są w najgorszej sytuacji”, „bez pomocy absolutnie nie dadzą rady”, „od tego zależy ich życie” etc.);

g) bliskość osób („to się dzieje obok nas”, „to nasi sąsiedzi”, „do nich mamy najbliżej”, „trzeba dbać o ludzi mieszkających niedaleko” etc.).

Zapytaj uczestników i uczestniczki zajęć, które kryteria według nich są najważniejsze. Zapytaj, czy według nich dokonanie wyboru tego, komu pomagamy, jest trudne i dlaczego. Podkreśl, że nikt nie jest w stanie pomóc wszystkim potrzebującym, ale nie oznacza to, że należy zrezygnować z pomagania w ogóle. Zwróć uwagę, że warto dokonać tego wyboru refleksyjnie, ale przede wszystkim warto coś zrobić!

5. Podsumowanie (5 minut)

Poproś uczniów i uczennice o podzielenie się swoimi refleksjami z lekcji. Czy coś sobie uświadomili? Czy lepiej wiedzą, komu można i warto pomagać? Zapowiedz, że na kolejnej lekcji będziecie rozmawiać o sposobach na znalezienie i zweryfikowanie konkretnej akcji społecznej wartej wsparcia.

Lekcja druga:

1. Wprowadzenie (5 minut)

Przypomnij najważniejsze wnioski z poprzedniej lekcji i zapowiedz, że podczas tej lekcji będziecie rozmawiać o znajdowaniu konkretnych inicjatyw pomocowych i sprawdzaniu ich wiarygodności. Zapytaj uczniów i uczennice, o jakich akcjach pomocowych ostatnio słyszeli (w telewizji, na plakatach, w mediach społecznościowych, w internecie). Czym zwrócili ich uwagę? Co pamiętają z przekazanych im komunikatów?

2. Jak można pomagać? Praca w grupach (20 minut)

Powiedz, że wybór grupy osób potrzebujących, którym chce się pomagać, to nie koniec. Należy się również zastanowić nad tym, jak i za czym pośrednictwem najlepiej jej pomóc. Podziel uczniów i uczennice na grupy 4- i 5-osobowe. Każdej grupie daj jedną historię osób potrzebujących pomocy. Poproś, by w grupach zastanowili się nad tym, czego potrzebują opisane osoby i jak można im najlepiej pomóc. Niech uczestnicy i uczestniczki zajęć zastanowią się również nad tym, które pomysły na pomoc opisanym osobom są w zasięgu młodzieży w ich wieku.

Poproś o przedstawienie opisanych historii oraz wyników pracy w grupach.

Pomysły na sposoby niesienia pomocy osobom w opisanych sytuacjach lub wspierania pomagających im organizacji podziel na cztery główne rodzaje:

- a) filantropię (darowizny pieniężne, zbiórki pieniędzy, kiermasze, aukcje etc.);
- b) darowizny rzeczowe (zbiórki rzeczy – nowych i używanych etc.);
- c) wolontariat bezpośredni (ofiarowanie swojego czasu, pomoc w lekcjach etc.);
- d) zaangażowanie w sprawie decyzji urzędowych, rozgłaszanie sprawy (petycje, protesty, zainteresowanie mediów etc.).

Porozmawiajcie o zaletach i ograniczeniach każdego z tych rodzajów pomocy. Szczególnie zwróć uwagę na wartość wolontariatu bezpośredniego, który pozwala nie tylko pomóc, ale także poznać osoby potrzebujące i lepiej zrozumieć ich potrzeby, a także w największym stopniu kształtuje wrażliwość na drugiego człowieka. Zwróć także uwagę, że bardzo często osobom potrzebującym potrzebne są elementy wszystkich tych metod pomagania. Kompleksową pomoc tego rodzaju często oferują organizacje pozarządowe, w których działania można się włączyć.

3. Weryfikowanie zbiórek i akcji społecznych (15 minut)

Zapytaj uczniów, czy słyszeli o nieuczciwych zbiórkach pieniędzy. Jeśli tak, dowiedz się, jakie historie mają na myśli. Rozdaj wszystkim do przeczytania dwa artykuły (Załącznik 2), prosząc uczniów i uczennice o zaznaczenie, co z nich wynika dla możliwości sprawdzenia wiarygodności danej akcji.

Załącznik 2 – artykuły do wydrukowania

- a) *„Lewa” zbiórka dla „chorego” chłopca. Tysiące nabranych osób* (wyborcza.pl, 09 lipca 2017; <http://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/7,35771,22072214,lewa-zbiorka-dla-chorego-chlopca-tysiace-nabranych-osob.html>);
- b) *Uwaga na oszustów. W sieci pojawiły się fałszywe zbiórki na rzecz rodziny Tomasza Mackiewicza* (dziennik.pl, 29 stycznia 2018; <http://wiadomosci.dziennik.pl/wydarzenia/artykuly/567699,oszusci-zbiorka-na-rodzine-himalaisty-tomasza-mackiewicz.html>).

Po skończonej lekturze spytaj uczestników i uczestniczki zajęć, czy mają pomysł, jak sprawdzić, czy dana akcja jest dobra i uczciwa. W razie potrzeby uzupełnij ich pomysły:

- zwrócenie uwagi na organizatora (czy stoi za tym organizacja pozarządowa o odpowiedniej renomie; czy to osoba prywatna etc.);
- w przypadku internetowych zbiórek zwrócenie uwagi na sposób weryfikacji zgłoszeń (w artykule „a”) jest jasno podkreślone, że różne platformy mają różne zasady);
- sprawdzenie, czy organizator zbiórki informuje o niej na swojej stronie internetowej, w mediach społecznościowych etc.;
- w przypadku organizacji prowadzących zbiórki: sprawdzenie ich strony internetowej, opisu prowadzonych działań, sprawozdań merytorycznych i finansowych z działalności.

Podkreśl, że istnienie oszustów wykorzystujących dobrą wolę ludzi chcących pomagać potrzebującym nie oznacza, że nie należy pomagać w ogóle, a jedynie, że trzeba uważnie sprawdzać, komu przekazuje się pieniądze.

4. Podsumowanie (5 minut)

Poinformuj uczniów, że w Polsce działa ponad 120 tysięcy organizacji pozarządowych (stowarzyszeń i fundacji), spośród których wiele (choć nie wszystkie) zajmuje się pomaganiem osobom potrzebującym. Przekaż, że na pewno takie organizacje funkcjonują także w ich otoczeniu, rozwiązując lokalne problemy ludzi mieszkających niedaleko nich. Wskaż, gdzie można szukać informacji o ich działaniach: w mediach lokalnych, bazach organizacji pozarządowych, stronach parafii, stronach urzędu, stronach centrów wolontariatu.

Podkreśl, że wiele organizacji działających profesjonalnie i całościowo mogłoby robić jeszcze więcej, gdyby miało większe wsparcie w postaci darowizn (pieniężnych i rzeczowych) lub pracy wolontariuszy. Problemem wielu z nich jest również niestabilność finansowania, więc najcenniejsze dla nich są stałe wpłaty pieniędzy lub stałe zaangażowanie wolontariackie (choć, oczywiście, również akcyjna pomoc lub jednorazowe wsparcie finansowe i rzeczowe są przydatne).

Poproś uczniów o podzielenie się swoimi refleksjami z lekcji. Czy teraz lepiej wiedzą, jak zdecydować, komu pomóc oraz czy dana akcja jest warta wsparcia? Zapytaj, czy chcą się zaangażować w jakąś akcję pomocową.

Zadaj pracę domową dla chętnych:

- a) poszukać lokalnej organizacji pozarządowej niosącej pomoc określonej grupie osób potrzebujących, działającej w otoczeniu uczniów i uczennic oraz przedstawić, w jaki sposób można wesprzeć jej działalność;
- b) znaleźć inicjatywę wartą wsparcia (np. zbiórkę lub jednorazową akcję pomocową), sprawdzić jej wiarygodność, a na następnej lekcji zaprezentować, dlaczego warto ją wesprzeć i w jaki sposób mogą to zrobić ludzie w młodym wieku. Jeśli uczniowie i uczennice wykażą entuzjazm, być może warto daną akcję wesprzeć.

Przydatne lektury i strony internetowe:

- Baza organizacji pozarządowych portalu ngo.pl
<http://bazy.ngo.pl/>
- Strony Centrum Wolontariatu
<http://wolontariat.org.pl/>
- Magazyn „Kontakt”, numer „Niemoc pomocy” 25/2014 – publikacja dostępna w Internecie.
<http://magazynkontakt.pl/%E2%80%9Eniemoc-pomocy-lato-2014.html>
- Ignacy Dudkiewicz, „Nasze chęci to nie wszystko”, „Tygodnik Powszechny, nr 37/2017
<https://www.tygodnikpowszechny.pl/nasze-checi-to-nie-wszystko-149636>

Załącznik 1 - Historie osób potrzebujących

Grupa 1

Małżeństwo Nowaków ma piątkę dzieci. Jeszcze niedawno oboje rodzice pracowali – tata jest listonoszem, mama zaś dorywczo sprzątała biura. Przy czwórce dzieci ledwo im starczało na życie, ale dawali radę się utrzymać dzięki wsparciu Ośrodka Pomocy Społecznej i rodziny. Piąte dziecko, które urodziło im się kilka miesięcy temu, okazało się niestety być chore. Jego leczenie i rehabilitacja, a także potrzebny do niej sprzęt, są zdecydowanie zbyt drogie, by Nowakowie mogli sobie pozwolić na ich opłacenie. Wsparcie rodziny i OPS-u też już nie wystarcza. Zajmowanie się najmłodszym dzieckiem pochłania większość ich czasu (mama musiała zrezygnować z prac dorywczych), przez co mają też mniej możliwości zajmowania się starszymi dziećmi, które zaczęły się gorzej uczyć. Nowakowie dodatkowo mieszkają na trzecim piętrze bez windy i już niedługo nie będą mieli wystarczająco siły, by znieść swoje najmłodsze dziecko wraz ze sprzętem na dół. Złożyli wniosek o większe mieszkanie z zasobów miejskich, ale są daleko w kolejce oczekujących.

Pytania:

1. **Czego potrzebują Nowakowie?**
2. **Jak można pomóc Nowakom?**
3. **Które metody pomocy Nowakom są w zasięgu osób w naszym wieku?**

Dla nauczyciela:

Możliwe formy pomocy Nowakom to na przykład:

- *pomoc finansowa (zbiórka, kiermasz, aukcja etc.);*
- *pomoc rzeczowa (ubrania, jedzenie, paczka na święta etc.);*
- *stała pomoc wolontariacka w zajmowaniu się starszymi dziećmi, pomoc w odrabianiu lekcji etc.;*
- *zainteresowanie sprawą mediów, nagłośnienie sprawy w mediach społecznościowych;*
- *petycja do urzędu gminy/miasta w sprawie szybszego przydziału lokalu komunalnego na parterze;*
- *kontakt z organizacją pozarządową zajmującą się podobnymi sytuacjami, zainteresowanie jej tą sprawą.*

Grupa 2

Rodzina Malinowskich mieszka na wsi. Niestety, w wyniku awarii instalacji elektrycznej, doszło do pożaru – w efekcie spłonęła większość domu i zawartych w nim urządzeń, sprzętów, ubrań etc. Malinowscy chwilowo mieszkają na plebanii. Odbudowa ich domu to olbrzymi wydatek, brakuje też im wszelkich sprzętów domowych. Rodzice Malinowscy nie mają kiedy zajmować się nierozumiejącymi do końca sytuacji dziećmi.

Pytania:

- 1. Czego potrzebują Malinowscy?**
- 2. Jak można pomóc Malinowskim?**
- 3. Które metody pomocy Malinowskim są w zasięgu osób w naszym wieku?**

Dla nauczyciela:

Możliwe formy pomocy Malinowskim to na przykład:

- pomoc finansowa (zbiórka, kiermasz, aukcja etc.);*
- pomoc rzeczowa (ubrania, jedzenie, paczka na święta, sprzęt domowy, zabawki etc.);*
- stała pomoc wolontariacka w zajmowaniu się dziećmi;*
- akcyjna pomoc wolontariacka w odgruzowaniu pogorzeliska;*
- zainteresowanie sprawą mediów, nagłośnienie sprawy w mediach społecznościowych;*
- kontakt z organizacją pozarządową zajmującą się podobnymi sytuacjami, zainteresowanie jej tą sprawą;*
- zainteresowanie sprawą firm budowlanych, które mogłyby podzielić się materiałami lub pracą swoich ludzi.*

Grupa 3

Pan Kowalski mieszkał w wynajmowanym mieszkaniu. Czynnosc pochłaniał większość jego pensji, ale wiązał koniec z końcem. Nagła utrata pracy połączona z diagnozą choroby wymagającej kosztownego leczenia sprawiła, że stracił grunt pod nogami. Przeształ płacić czynsz i rachunki, a właściciel mieszkania wypowiedział mu umowę. Pan Kowalski znalazł się na ulicy – chory i bez pracy. Póki jest ciepło, mieszka na ulicy, ale gdy zaczną się mrozy, nie będzie miał gdzie się podziać.

Pytania:

- 1. Czego potrzebuje Kowalski?**
- 2. Jak można pomóc Kowalskiemu?**
- 3. Które metody pomocy Kowalskiemu są w zasięgu osób w naszym wieku?**

Dla nauczyciela:

Możliwe formy pomocy Kowalskiemu to na przykład:

- pomoc finansowa (zbiórka, kiermasz, aukcja etc.);*
- pomoc rzeczowa (ubrania, jedzenie etc.);*
- pomoc w znalezieniu pracy;*
- zainteresowanie sprawą mediów, nagłośnienie sprawy w mediach społecznościowych;*
- petycja do urzędu gminy/miasta w sprawie przydziału lokalu socjalnego;*
- kontakt z organizacją pozarządową zajmującą się podobnymi sytuacjami, zainteresowanie jej tą sprawą;*
- pomoc w załatwieniu porady psychologicznej.*

Grupa 4

Rodzina Dudajewów to czecheńska rodzina, która przybyła do Polski w obawie przed prześladowaniami politycznymi w ich kraju. Ojcu rodziny grozi tam więzienie za sprzeciwianie się władzy tamtejszego prezydenta. Udało im się przekroczyć granicę, zamieszkali w jednym ze średniej wielkości miast w Polsce, czwórka dzieci poszła do szkoły, zaczęła się integrować, ojciec znalazł pracę – nisko płatną, ale wystarczająco, by dali sobie radę. Mieszkali w hotelu robotniczym. Niestety, niedawno przyszła wiadomość, że ich wniosek o nadanie statusu uchodźcy został odrzucony. Całej rodzinie grozi obecnie deportacja. Ojciec rodziny stracił w efekcie pracę. Dudajewowie odwołują się od decyzji.

Pytania:

- 1. Czego potrzebują Dudajewowie?**
- 2. Jak można pomóc Dudajewom?**
- 3. Które metody pomocy Dudajewom są w zasięgu osób w naszym wieku?**

Dla nauczyciela:

Możliwe formy pomocy Dudajewom to na przykład:

- pomoc finansowa (zbiórka, kiermasz, aukcja etc.);*
- pomoc rzeczowa (ubrania, jedzenie, paczka na święta etc.);*
- stała pomoc wolontariacka w zajmowaniu się młodszymi dziećmi;*
- zainteresowanie sprawą mediów, nagłośnienie sprawy w mediach społecznościowych;*
- petycja do urzędu do spraw cudzoziemców w sprawie odłożenia deportacji;*
- kontakt z organizacją pozarządową zajmującą się podobnymi sytuacjami, zainteresowanie jej tą sprawą.*

Załącznik 3 - Karta pracy dla ucznia/uczennicy

Chcę pomagać, ponieważ:	Tak/Nie/Nie wiem
Jestem wrażliwy/wrażliwa na innych.	
Przynosi mi to satysfakcję.	
Tak mi każe mój światopogląd/religia.	
To nasz obowiązek.	
Chcę się dzielić tym, co sam/sama otrzymałem/otrzymałam.	
Tak jest sprawiedliwie.	
Można dzięki temu spędzić czas z fajnymi ludźmi.	
Daje mi to poczucie sensu.	
Mogę się przy tym rozwijać.	
Będę mógł/mogła sobie to wpisać na świadectwie/do CV.	
Chcę mieć poczucie wpływu na świat.	
Inne? Jakie?	

Chcę pomagać, ponieważ:	Tak/Nie/Nie wiem
Jestem wrażliwy/wrażliwa na innych.	
Przynosi mi to satysfakcję.	
Tak mi każe mój światopogląd/religia.	
To nasz obowiązek.	
Chcę się dzielić tym, co sam/sama otrzymałem/otrzymałam.	
Tak jest sprawiedliwie.	
Można dzięki temu spędzić czas z fajnymi ludźmi.	
Daje mi to poczucie sensu.	
Mogę się przy tym rozwijać.	
Będę mógł/mogła sobie to wpisać na świadectwie/do CV.	
Chcę mieć poczucie wpływu na świat.	
Inne? Jakie?	

